

Μακεδονικά

Τόμ. 22, Αρ. 1 (1982)

Τα ανθρωπωνύμια της Δυτικής Μακεδονίας κατά τη Ρωμαιοκρατία με βάση τις επιγραφικές μαρτυρίες

Δημήτρης Κ. Σαμσάρης

doi: [10.12681/makedonika.524](https://doi.org/10.12681/makedonika.524)

Copyright © 2014, Δημήτρης Κ. Σαμσάρης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σαμσάρης Δ. Κ. (1982). Τα ανθρωπωνύμια της Δυτικής Μακεδονίας κατά τη Ρωμαιοκρατία με βάση τις επιγραφικές μαρτυρίες. *Μακεδονικά*, 22(1), 259–294. <https://doi.org/10.12681/makedonika.524>

ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΡΩΜΑΙΟΚΡΑΤΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ*

Στό Τμήμα 'Αρχαιολογικῶν 'Ερευνῶν τῆς 'Εταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ '78 προετοιμάζουμε τὴν ἔκδοση ἐνὸς Corpus ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας¹. Ἡ ἔκδοση ὁμῶς αὐτὴ θὰ καθυστερήσει ἀκόμη γιὰ λόγους ἀνεξάρτητους τῆς θέλησῆς μας. Γι' αὐτὸ θεώρησα σκόπιμο νὰ δώσω στὴ δημοσιότητα τὰ πιδ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ποὺ προσφέρει τὸ ἐπιγραφικὸ ὕλικὸ ποὺ ἔχουμε συγκεντρώσει ὡς τῶρα, ὥστε νὰ διαφωτιστοῦν ὀρισμένες ἄγνωστες πτυχὲς τῆς πολιτιστικῆς ἱστορίας τῆς μακεδονικῆς αὐτῆς περιοχῆς. Ἔτσι, τὸν 'Απρίλη τοῦ '82 καὶ τὸ Μάη τῆς ἴδιας χρονιάς στὸ «Γ' Συμπόσιο Ἱστορίας-Λαογραφίας-Γλωσσολογίας Δυτικομακεδονικοῦ χώρου» καὶ στὸ «Γ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο», ποὺ ἔγιναν ἀντίστοιχα στὴ Θεσσαλονίκη, μίλησα γιὰ τὶς λατρεῖες καὶ τοὺς θρησκευτικὸς θεσμοὺς στὴ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὴ ρωμαϊοκρατία μὲ βάση τὶς ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες². Ἐδῶ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ παρουσιάσω καὶ νὰ ἀναλύσω τὸ ἀνθρωπωνυμικὸ ὕλικὸ ποὺ προσφέρουν οἱ ἐπιγραφὲς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

'Απὸ τὴν ἀνθρωπωνυμολογικὴ ἔρευνα ποὺ κάναμε διαπιστώσαμε ὅτι στίς ἐπιγραφὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ποὺ ἔχουμε μελετήσει ὡς τῶρα καὶ ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὰ μέσα περίπου τοῦ 2ου π.Χ. ὡς τὰ μέσα τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνα, μνημονεύονται συνολικὰ 454 παραδείγματα ἀνθρωπωνυμίων· ἀπὸ αὐτὰ τὰ 25 παραδόθηκαν στίς ἐπιγραφὲς ἑλλιπῆ καὶ εἶναι δύσκολο νὰ συμπληρωθοῦν μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα³. 'Απὸ τὴ στατιστικὴ πάλι ἔρευ-

* Τὸ κείμενο τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἀποτελεσε ἀντικείμενο ἀνακοίνωσης στὸ «Ἡ' Διεθνὲς Συνέδριο Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς (Ἀθήνα, 3-9 Ὀκτώβρη 1982)».

1. Βλ. «Μακεδονικά» 20 (1980) 561-562.

2. Βλ. Δ. Σ α μ σ ἄ ρ η, 'Απὸ τὸ μελλοντικὸ Corpus ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Οἱ ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες σχετικὰ μὲ τὶς λατρεῖες τριῶν θεοτήτων στὴν Ἐπιμώτιδα καὶ Ἐορδαία κατὰ τὴν περίοδο τῆς ρωμαϊοκρατίας, «Πρακτικὰ Γ' Συμποσίου Ἱστορίας-Λαογραφίας-Γλωσσολογίας Δυτικομακεδονικοῦ χώρου» (Θεσσαλονίκη, Ἀπρίλη 1982) (ὑπὸ ἐκτύπωση)· τ ο ὕ ἰ δ ι ο υ, 'Απὸ τὸ μελλοντικὸ Corpus ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Οἱ λατρεῖες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴ ρωμαϊοκρατία σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες. Ἀνακοίνωση στὸ «Γ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο (Θεσσαλονίκη, Μάη 1982)».

3. Βλ. τὸν ἀνθρωπωνυμικὸ κατάλογο ποὺ παραθέτουμε στὸ τέλος τῆς ἐργασίας.

να σχετικά με τη γεωγραφική κατανομή των ανθρωπωνυμίων, που τὰ ἀποτελέσματά της συνοψίζονται στὸν παρακάτω πίνακα, ἀποδείχθηκε ὅτι, με βάση τὴν ἀρχαία γεωγραφική διαίρεση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας¹, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν ανθρωπωνυμίων μαρτυρεῖται σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Ἑλιμιώτιδας, ἡ ὁποία ἦταν καὶ ἡ μεγαλύτερη σὲ ἔκταση καὶ πληθυσμὸς περιοχῆ (βλ. πιὸ κάτω τὸν χάρτη τοπογραφικῆς κατανομῆς τῶν ανθρωπωνυμίων). Ἐκ τῶν ὑπόλοιπων τρεῖς περιοχῶν (Ὁρεστίδα, Ἑορδαία καὶ ἑλληνικὸ τμήμα τῆς Λυγκηστίδας), ποὺ εἶχαν τὴν ἴδια περίπου ἔκταση, προηγεῖται σὲ ποσοστὸ ανθρωπωνυμίων ἡ Ὁρεστίδα, ποὺ ἦταν ἡ πιὸ ἀραιοκατοικημένη περιοχή. Ἀπὸ ὅμως ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι στὴν περιοχή αὐτὴ βρέθηκε τὸ περίφημο δόγμα τῶν Βαττυναίων², ποὺ διέσωσε ἕνα κατάλογο ἀπὸ 100 ὀνόματα. Ἐτσι, ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ τυχαῖος αὐτὸς παράγοντας, κανονικὰ θὰ ἐρχόταν δεύτερη σὲ ποσοστὸ ανθρωπωνυμίων ἡ Λυγκηστίδα, τρίτη ἡ Ἑορδαία καὶ τελευταία ἡ Ὁρεστίδα, πράγμα ποὺ θὰ ἀνταποκρινόταν καὶ στὴ δημογραφικὴ πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Τέλος, ἀπὸ τὴ στατιστικὴ ἔρευνα προέκυψε ὅτι ἀπὸ τὰ 454 συνολικὰ παραδείγματα ανθρωπωνυμίων τὰ 335 (δηλ. ἕνα ποσοστὸ 73,8%) εἶναι ἐλληνικά καὶ τὰ 119 (δηλ. ἕνα ποσοστὸ 26,2%) ξένα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΩΝ

Περιοχὴ	Συνολικὸς ἀριθμὸς παραδειγμάτων ανθρωπωνυμίων	Ἐκατοστιαία ἀναλογία
Ἑλιμιώτιδα	190	41,8 %
Ὁρεστίδα	111	24,5 %
Λυγκηστίδα	93	20,4 %
Ἑορδαία	60	13,2 %

¹ Ἑλληνικά ἀνθρωπωνύμια. Τὰ ἑλληνικά ἀνθρωπωνύμια, ὅπως δείχνουν τὰ στατιστικὰ δεδομένα, εἶναι σχεδὸν τριπλάσια ἀπὸ τὰ ξένα. Ἀπὸ τὰ ἀνθρωπωνύμια αὐτὰ τὰ 190 (δηλ. ἕνα ποσοστὸ 56,7%) ἔχουν πανελλήνιο χαρακτῆρα, δηλαδὴ εἶναι κοινὰ σὲ ὅλο τὸν ἑλληνικὸ καὶ ἐξελληνισμένο κόσμο, καὶ μποροῦν νὰ διακριθοῦν σὲ ὀκτὼ κατηγορίες: 1) *θεοφόρα* (Ἀπολλοδόωρος, Ἄρτεμιδώρος, Διογένης, Διονύσιος κ.λ.π.), 2) *μυθολογικά* (Θησεύς, Ἰόλαος

1. Βλ. Μ. Δ ἡ μ ι τ σ α, Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας, II, Ἐκδόσεις 1874, 68 κ.έ. F. P a r a z o g l o u, Makedonski gradovi u rimsko doba, Skorje 1957, 167 κ.έ. N. G. L. H a m m o n d, A History of Macedonia, I. Historical Geography and Prehistory, Oxford 1972, 102 κ.έ.

2. JHS 33 (1913) 339.

τερα στὸ «συντηρητισμὸ» καὶ στὴν ἐμμονὴ τῶν Δυτικομακεδόνων στὴ μακεδονικὴ ἀνθρωπωνυμικὴ παράδοση. Ἐξάλλου τὴν προσκόλλησή τους στὴν ἀνθρωπωνυμικὴ παράδοση τὴ μαρτυρεῖ καθαρὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ περισσότερα πρόσωπα μὲ μακεδονικὰ ὀνόματα ἔχουν μακεδονικὸ καὶ τὸ πατρωνυμικὸ τους· ἐπίσης ὅλα τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἀκολουθοῦν τὸ γνωστὸ ἑλληνικὸ ὀνοματολογικὸ τύπο, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο τὸ κύριο ὄνομά τους εἶναι σὲ ὀνομαστικὴ πτώση καὶ τὸ πατρωνυμικὸ τους σὲ γενική. Τὴν προσκόλλησή τους αὐτὴ στὴν παράδοση τὴν εὐνόησαν γεωγραφικοὶ καὶ πολιτικοὶ παράγοντες. Συγκεκριμένα ἡ γεωγραφικὴ ἀπομόνωση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ δεχτεῖ αὐτὴ λιγότερες πολιτιστικὲς ἐπιδράσεις σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὑπόλοιπὴ Μακεδονία. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὴ συνέχιση τῆς παράδοσης εἶχε εὐνοήσει καὶ ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ, ποῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἶχε παραχωρήσει μεγαλύτερη ἐλευθερία καὶ αὐτονομία στοὺς Ἑλιμιῶτες, Ἑορδοὺς καὶ Ὀρέστες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας¹.

Ξένα ἀνθρωπωνύμια. Ἀπὸ τὰ 119 συνολικὰ παραδείγματα ξένων ἀνθρωπωνυμίων ποῦ μαρτυροῦνται στὶς ἐπιγραφὲς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας τὰ ἐννιά (δηλ. ἓνα ποσοστὸ 7,5%) εἶναι θ ρ α κ ι κ ἁ². Πρόκειται γιὰ τὰ ὀνόματα: Βά(σ)σος/α, Μαντα, Ματερῶ, Ρυμητάλκης, Σεύθης καὶ Τήρης. Ἄλλα δέκα ὀνόματα (δηλ. ἓνα ποσοστὸ 8,4%) εἶναι ἄ ν α τ ο λ ι κ ἁ. Πρόκειται γιὰ τὰ ἀντρικὰ ὀνόματα Βαβυλῶν καὶ Σαμβαθίων καὶ γιὰ τὰ γυναικεῖα ὀνόματα Ἄμμια, Ἄνουκι, Ἄφια, Μέμη, Μᾶ καὶ Μάμια³.

Τὰ περισσότερα δμως ξένα ἀνθρωπωνύμια εἶναι ρωμαϊκά. Αὐτὰ ἀνέρχονται σὲ 96 καὶ ἀντιπροσωπεύουν ἓνα ποσοστὸ 80,6% στὸ σύνολο τῶν ξένων ἀνθρωπωνυμίων κι ἓνα ποσοστὸ 21,1% στὸ σύνολο ὄλων τῶν ἀνθρωπωνυμίων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ συχνὴ μείνα τους στὶς ἐπιγραφὲς, μεγαλύτερη διάδοση εἶχαν τὰ ἀκόλουθα ρωμαϊκὰ ὀνόματα: 1) τὰ p r a e n o m i n a Κόιντος (4 παραδείγματα), Τίτος (4 παραδείγματα), Γάιος (3 παραδείγματα) καὶ Πόπλιος (3 παραδείγματα)· 2) τὰ g e n t i l i c i a Αδρήλιος/α (14 παραδείγματα τοῦ ὀνόματος), Ἰούλιος (7 παραδείγματα), Φλάβιος (5 παραδείγματα), Αἴλιος (3 παραδείγματα), Κλαύδιος (3

1. Βλ. Δ. Κανατσούλη, Ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἄνω Μακεδονίας κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, «Ἀρχαία Μακεδονία Β», 184-192· τοῦ Ἰδίου, Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλιμιῶτων, «Ἀρχαία Μακεδονία Β» (Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ Δεύτερο Διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη, 19-24 Αὐγούστου 1973), Θεσσαλονίκη 1977, 129-134.

2. Σχετικὰ μὲ τὰ θρακικὰ αὐτὰ ὀνόματα βλ. D. D e t s c h e w, Die thrakischen Sprachreste, Wien 1957. Στὰ θρακικὰ ὀνόματα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἀναφέρεται καὶ ὁ J. Touratsoglou, L'anthroponymie thrace en Macédoine Occidentale, «Pulpudeva» (Semaines philippopolitaines de l'histoire et de la culture thrace) 2 (Plovdiv 1976) 128-146.

3. Σχετικὰ μὲ τὰ ἀνατολικὰ ὀνόματα βλ. L. Z g u s t a, Kleinasiatische Personennamen, Prag 1964.

παραδείγματα) και Ουαλέριος/α (3 παραδείγματα)· και 3) τὰ *cognomina* Κρείσπος (5 παραδείγματα), Τερεντιανός/ή (4 παραδείγματα) και Ίουλιανός (4 παραδείγματα). *Άλλα ρωμαϊκά ὀνόματα ποὺ μαρτυροῦνται μὴ ἢ δυὸ φορές στὶς ἐπιγραφές εἶναι τὰ *praenomina* Γναῖος, Λούκιος, Πρόκλος, Σέξτος και Τιβέριος, τὰ *gentilicia* Ἀλφίδιος, Ἀντώνιος, Μάριος, Μαρκία και Πετρώνιος/α, και τὰ *cognomina* Ἀγρίππας, Ἀντωνεῖνος, Λούκουλλος, Μαικίνας, Μάξιμος, Μαρκιανός και Σεκουῖδος. Σχετικὰ μὲ τὴν τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων, θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ ἀπὸ αὐτὰ μαρτυρεῖται σὲ ἐπιγραφές ποὺ προέρχονται ἀπὸ οἰκισμοὺς τῆς Λυγκηστίδας και τῆς Βόρειας Ἑορδαίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΗΝ ΕΚΑΤΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ
ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΩΝ

<i>ἀνθρωπωνύμια</i>	<i>Ἀριθμὸς παραδειγμάτων</i>	<i>Ἐκατοστιαία ἀναλογία</i>
Πανελλήνια	190	41,8 %
Μακεδονικά	145	32 %
Ρωμαϊκά	96	21,1 %
Θρακικά	9	1,9 %
Ἀνατολικά	10	2,2 %
Ἰλλυρικά	2	0,4 %
Ἀμφίβολα	2	0,4 %

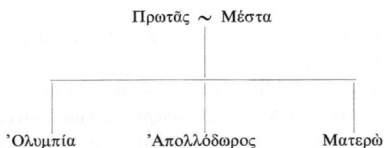
* *Ἀνθρωπωνυμικὸ σύστημα και τυπολογία.* Τὸ ἀνθρωπωνυμικὸ ὕλικὸ προφέρει ὀρισμένα διαφωτιστικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ὀνοματοδοσίας τῶν ἀπογόνων, τῆς μεταβίβασης τῶν ὀνομάτων και τῆς διαίωνισης ὀρισμένων ἀπὸ αὐτὰ. Ἐτσι, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, ὅπου τὰ παιδιά ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα μὲ τοὺς γονεῖς τοὺς (π.χ. Λυκαρίων Λυκαρίωνος, Κρισπέινα Κρίσπου, Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου, Ἀμύντας Ἀμύντου). Ἀξίζει μάλιστα νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ὁμοιότητα αὐτῆ τῶν δύο ὀνομάτων παρατηρεῖται πῶς συχνὰ ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς μακεδονικῶν ὀνομάτων. Ἐπίσης, ἀπὸ τὴ σχετικὴ ἔρευνα προκύπτει ὅτι περισσότερες εἶναι οἱ περιπτώσεις, ὅπου πατέρας και γιὸς ἔχουν μακεδονικὰ ὀνόματα, και λιγότερες ἐκεῖνες, ὅπου ὁ πατέρας ἔχει μακεδονικὸ ὄνομα και ὁ γιὸς του ἑλληνικὸ ἢ ἀντίστροφα. Ἀκόμη, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ἀπὸ τὰ ξένα ἀνθρωπωνύμια τὰ ἀνατολικά και τὰ θρακικά ἐναλλάσσονται μέσα στὴν ἴδια οἰκογένεια συνήθως μὲ ἑλληνικά—κυρίως μακεδονικά—και σπανιότερα μὲ ρωμαϊκά. Ἐπίσης, τὰ ρωμαϊκά ἐναλλάσσονται τὶς περισσότερες φορές μὲ ἑλ-

ληνικά ὀνόματα. Ἡ τάση αὐτὴ τῶν κατοίκων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας σὺν ἀνθρωπωνυμικὸν τοὺς σύστημα ἐξηγεῖ εὐκόλα τὸ λόγο, γιὰ τὸν ὅποιο ἡ ἀνθρωπωνυμικὴ φυσιολογία τῆς περιοχῆς αὐτῆς, παρὰ τὴ συρροὴ ξένων πληθυσμιακῶν στοιχείων, δὲν ἄλλαξε· ἀντίθετα μάλιστα διατήρησε ἔντονα τὸν τοπικὸ μακεδονικὸ χαρακτῆρα τῆς ὥς τὸ τέλος τῆς ρωμαιοκρατίας.

Ἀπὸ τὰ γενεαλογικὰ δέντρα ὀρισμένων οἰκογενειῶν, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ ἐπιγραφές νὰ ἀναπαραστήσουμε, μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε μιὰ πιὸ σαφὴ ἰδέα τοῦ συστήματος ὀνοματοδοσίας τῶν ἀπογόνων καὶ τοῦ τρόπου μεταβίβασης τῶν ὀνομάτων. Ἔτσι, βλέπουμε ὅτι ὑπάρχουν δύο οἰκογένειες (μιὰ πενταμελῆς¹ καὶ μιὰ τετραμελῆς²), ποὺ ὅλα τὰ μέλη τους ἔχουν ἑλληνικά ὀνόματα:

Σὲ ἄλλῃ πενταμελῆ οἰκογένεια παρατηροῦμε ὅτι δύο ἀπὸ τὰ μέλη τῆς (μητέρα καὶ κόρη) ἔχουν θρακικά καὶ τὰ ὑπόλοιπα τρία μέλη ἑλληνικά ὀνόματα³:

Ἐνῶ σὲ ἄλλῃ τετραμελῆ οἰκογένεια παρατηροῦμε ἐναλλαγὴ ἑλληνικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ θρακικῶν ὀνομάτων⁴:

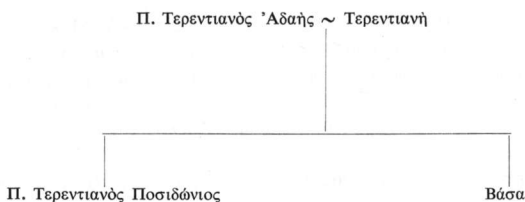
1. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13.

2. Φ. Πέτσα, ΑΔ 21 (1966), Χρονικά, Β², 354.

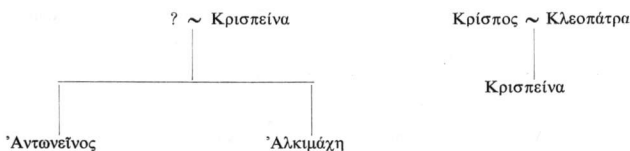
3. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21=Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

4. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 436-437, ἀρ. 20=M. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81.

Τέλος, ἀπὸ τὰ γενεαλογικὰ δέντρα δύο ἄλλων οἰκογενειῶν¹ διαπιστώνουμε ὅτι, ὅταν ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἔχει ρωμαϊκὸ ὄνομα, τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά τους ἔχει κι αὐτὸ ρωμαϊκὸ:

Σχετικὰ μὲ τὴν τυπολογία, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι στὶς ἐπιγραφὲς γίνεται χρῆση ἑλληνικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ μικτῶν ὀνοματολογικῶν τύπων. Οἱ τύποι αὗτοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Α) Ἄναγραφὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος χωρὶς τὴν παράθεση τοῦ πατρωνυμικοῦ.

Β) Χρῆση δύο ὀνομάτων (κυρίου καὶ πατρωνυμικοῦ), ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ δεύτερο σὲ γενικὴ πτῶση.

Γ) Χρῆση δύο ὀνομάτων (κυρίου καὶ πατρωνυμικοῦ), ποὺ καὶ τὰ δύο εἶναι σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση: Αἴλιος Ἀνδράγαθος, Παράμονος Πρατονεϊκής.

Δ) Χρῆση τριῶν ὀνομάτων (tria nomina) σὲ ὀνομαστικὴ πτῶση. Συνήθως ἀπὸ τὰ τρία ὀνόματα τὰ δύο πρῶτα εἶναι ρωμαϊκὰ καὶ τὸ τρίτο (τὸ cognomen) ἑλληνικόν. Ὅρισμένες φορές ὁμοῦς τὰ δύο πρῶτα ὀνόματα εἶναι ἑλληνικά καὶ τὸ τρίτο (ὡς signum) ρωμαϊκόν (π.χ. Ἀμύντας Ἀμύντου ὁ καὶ Κρεῖσπος).

Ἀπὸ τοὺς ὀνοματολογικοὺς αὐτοὺς τύπους πρὶν συχνὰ συναντιοῦνται στὶς ἐπιγραφὲς οἱ ἑλληνικοὶ (Α καὶ Β) καὶ πρὶν σπάνια ὁ ρωμαϊκὸς (Δ). Ἄξιοσημείωτο μάλιστα εἶναι τὸ γεγονός ὅτι εἰδικὰ οἱ φορεῖς μακεδονικῶν ὀνο-

1. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 3.-Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5.

μάτων—ἰδιαίτερα αὐτοὶ ποὺ ἔχουν καὶ τὰ δύο ὀνόματά τους μακεδονικὰ—ἀκολοθοῦν στὴν τυπολογία πιστὰ τὴν ἑλληνικὴ ὀνοματολογικὴ παράδοση. Τέλος, θὰ πρέπει νὰ ὑπογραμμιστεῖ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει ὁ μικτὸς ὀνοματολογικὸς τύπος (Γ), ὁ ὁποῖος ἀντικατοπτρίζει τὶς ἀμοιβαῖες ἐπιδράσεις ἀνάμεσα στοὺς Ἑλληνας καὶ Ρωμαίους στὴν ὀνοματολογικὴ τυπολογία.

Ἱστορικὰ συμπεράσματα. Ἀπὸ τὰ ἀνθρωπωνυμικὰ αὐτὰ δεδομένα μπορεῖ νὰ ἀντλήσει κανεὶς πολὺτιμες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὶς λατρεῖες, τὴ σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν κοινωνία καὶ τὸν ἀνθρωπωνυμικὸ ἔξελληνισμό καὶ ἔκρωμαϊσμό στὴ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ καὶ κυρίως τὴν αὐτοκρατορικὴ ἐποχὴ. Ἔτσι, μὲ βάση τὰ θεοφώρα ὀνόματα, διαπιστώνει κανεὶς τὴ λατρεία τῶν παρακάτω δέκα θεοτήτων:

Θεότητες	Τέποι θεοφόρων ὀνομάτων	Οἰκισμοὶ ὅπου βρέθηκαν οἱ ἐπιγραφές
Ἀπόλλων	Ἀπολλόδορος	Μελίτη
Ἄρτεμη	Ἄρτεμάς, Ἄρτεμίδωρος, Ἄρτεμεία	Ἄκρινη, Ἀχλάδα, Ν. Φλώρινας
Ἀσκληπιὸς	Ἀσκληπιάδης	Αἰανή, Κέντρο, περιοχὴ Κοζάνης
Ἀφροδίτη	Ἀφροδείτων	Σισάνι
Δίας	Διογένης, Διομήδης	Λύκα, Κοζάνη
Διόνυσος	Διόνυσος, Διονύσιος	Λύκα, Κοζάνη, Ἀχλάδα
Διόσκουροι	Κάστωρ	Ν. Κοζάνης
Ἑρμῆς	Ἑρμων	Βάττυνα
Ἴσιδα	Εἰσιών, Εἰσιδοτος	Σισάνι
Ποσειδῶνας	Ποσειδώνιος	Βάττυνα, Βέγορα, Σισάνι, Σιταριά

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἴσιδα καὶ τοὺς Διοσκούρους, ποὺ γιὰ τὴ λατρεία τους μοναδικές ἐνδείξεις ἀποτελοῦν τὰ θεοφώρα ὀνόματα, ἡ λατρεία τῶν ὑπόλοιπων θεοτήτων μαρτυρεῖται κι ἀπὸ τὶς ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές ποὺ βρέθηκαν ὡς τώρα¹. Ὡστόσο, ἡ τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν θεοφόρων ὀνομάτων, ποὺ δὲ συμπίπτει ἀπόλυτα μὲ ἐκείνη τῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπληρώσουμε τὴν εἰκόνα τῆς τοπογραφικῆς ἐξάπλωσης τῶν διαφόρων λατρειῶν. Τέλος, κρίνοντας ἀπὸ τὴ συχνότητα μὲ τὴν ὁποία ἀπαντᾷ τὸ κάθε θεοφόρο ὄνομα, καταλήγει κανεὶς στὸ συμπέρασμα ὅτι εὐ-

1. Πρβ. τὴν ἀνακοίνωσή μου στὸ «Γ' Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο» (Θεσσαλονίκη, Μᾶης 1982)».

ρύτερη διάδοση ανάμεσα στα λαϊκά κοινωνικά στρώματα, που συνήθως προτιμούσαν τα θεοφόρα ονόματα, είχαν οι λατρείες της Ἄρτεμης, τοῦ Ἄσκληπιοῦ, τοῦ Διόνυσου καὶ τοῦ Ποσειδῶνα.

Ἀπὸ τὴ μελέτῃ τῶν ἀνθρωπωνυμίων ἀντλοῦμε ἐπίσης πολὺτιμα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴ σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Ἔτσι, διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ονόματα μὲ πανελλήνιο χαρακτῆρα ἀνήκουν σὲ παρόιους, Ἀθηναίους καὶ κυρίως Θεσσαλοὺς. Σὲ ἐπιγραφὲς ἀναφέρονται πάροικοι ἀπὸ τὴ Δολίχη, τὶς Χυρέτιες καὶ τὸ Κερκίνιο τῆς Θεσσαλίας¹. Ἐξάλλου ἐγκαταστάσεις Θεσσαλῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία μαρτυρεῖ καὶ ἡ διάδοσις θεσσαλικῶν θεοτήτων.

Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα ὅμως εἶναι τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀντλεῖ κανεὶς σχετικὰ μὲ τὶς ἐγκαταστάσεις ξένων πληθυσμιακῶν στοιχείων στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Ἔτσι, μὲ βάση τὰ ξένα ονόματα καὶ ὀρισμένα ἔθνη (Νεικόπολις, Παριανός) ποὺ μᾶς παραδίδουν οἱ ἐπιγραφές, διαπιστώνει κανεὶς ἐγκαταστάσεις μεταναστῶν ἀπὸ τὴ Θράκη καὶ τὴν Ἀνατολή. Ἡ παρουσία Θρακῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία δὲν εἶχε τὴν ἔκτασιν ἐκείνη ποὺ βλέπουμε στὴν Κεντρικὴ καὶ κυρίως στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἔναντι τῶν 9 συνολικῶν θρακικῶν ὀνομάτων ποὺ συναντιοῦνται στὶς ἐπιγραφές τῆς Δ. Μακεδονίας, ἔχουμε πολλὰς δεκάδες θρακικὰ ονόματα στὶς ἐπιγραφές τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἡ ἀριθμητικὴ αὐτὴ διαφορὰ ἐξηγεῖται ἐπικολα, ἂν σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι στὴν Ἀνατολ. Μακεδονία οἱ Θράκες ἀποτελοῦσαν τὸ πολυπληθέστερο πληθυσμιακὸ ὑπόστρωμα, γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτὴ ὡς τὴν ἐποχὴ ἀκόμη τοῦ Φιλίππου Β' ἀνῆκε στὴ Θράκη². Ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τὴν πρόωμη ἀρχαιότητα κατοικοῦνταν ἀπὸ Θράκες³, γεγονός ποὺ δικαιολογεῖ πάλι τὸν αὐξημένο ἀριθμὸ τῶν θρακικῶν ὀνομάτων τῆς. Ἀντίθετα οἱ Θράκες δὲν εἶχαν ἐπεκταθεῖ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία καὶ ἐπομένως δὲν ἔχουμε θρακικὸ ὑπόστρωμα στὸν πληθυσμὸ τῆς, ἀλλὰ μόνον ἀραιὲς μεταγενέστερες ἐγκαταστάσεις. Μὲ βάση τὴν τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν θρακικῶν ὀνομάτων, διαπιστώνονται τέτοιες θρακικὲς ἐγκαταστάσεις στὴν Ἄνω Κώμη, στὸ Παλαιογράφισιανο, στὶς Κάτω Κλεινές, στὸ Παρόρι, στὴ Μελίτη, στὴ Βεύη, στὴν Κοζάνη καὶ στὴν ἀρχαία Βάττυνα.

Μικρὸς ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή

1. Βλ. Χ. Μακαρόνα, Ἔνας Θεσσαλὸς στὰ Σέρβια, «Θεσσαλικὰ» 2 (1959) 92-95. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 48.

2. Βλ. Δ. Σαμσάρη, Ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς Θράκης κατὰ τὴν ἑλληνικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἀρχαιότητα, Θεσσαλονίκη 1980, 22-24.

3. Βλ. D. Samaris, La migration thrace en Macédoine, «Actes du IIIème Symposium International de Thracologie» (Palma de Mallorca, novembre 1981), Roma 1982, 173 κ. ἑ.

συγκριτικά μὲ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία, ὅπου στὰ μεγάλα ἰδίως ἀστικά τῆς κέντρα (Θεσσαλονίκη, Ἀμφίπολη, Φίλιπποι) εἶχαμε, κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ, μιὰ πραγματικὴ συρροὴ τέτοιων μεταναστῶν¹. Μὲ βάση τὴν τοπογραφικὴ κατανομὴ τῶν ἀνατολικῶν ὀνομάτων, διαπιστώνονται ἐγκαταστάσεις μεταναστῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ στὰ σημερινὰ χωριά Βεϋή, Ἐξοχὴ, Ἀγλάδα, Παλαιόκαστρο, Πύργοι, Ἅγιος Χριστόφορος καὶ Σισάνι. Ἐξάλλου ἡ παρουσία τέτοιων μεταναστῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία ἐπιβεβαιώνεται κι ἀπὸ τὴ διάδοση διαφόρων ἀνατολικῶν-αἰγυπτιακῶν λατρειῶν.

Ἀκόμη, ἀπὸ τὸ ἰλλυρικὸ ὄνομα Πλευρᾶδος ποὺ ἀναφέρεται στὸ δόγμα τῶν Βαυτυναίων², καθὼς καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Τσοῦκα³, φαίνεται ὅτι εἶχαμε ὀρισμένες ἐγκαταστάσεις Ἰλλυριῶν στὴν περιοχὴ τῆς Ὀρεστίδας (σημ. Καστοριάς). Αὐτὸ ἦταν φυσικὸ, ἀφοῦ ἡ περιοχὴ αὐτὴ γειτόνευε ἅμεσα μὲ τὴν Ἰλλυρία.

Τὰ περισσότερα ὅμως ἀπὸ τὰ ξένα ὀνόματα, ὅπως εἶδαμε, εἶναι ρωμαϊκά. Βέβαια αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι τὸ ρωμαϊκὸ πληθυσμιακὸ στοιχεῖο ἦταν τὸ πολυπληθέστερο. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων στὸ σύνολο τῶν ξένων ὀνομάτων δὲ φαίνεται νὰ ἀντικατοπτρίζει τὴ δημογραφικὴ ἀναλογία τοῦ ρωμαϊκοῦ πληθυσμιακοῦ στοιχείου. Κι αὐτὸ, γιὰ τὴ ρωμαϊκὰ ὀνόματα δὲν ἔφεραν μόνο οἱ Ρωμαῖοι ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἶχαν ὑποστει ἀνθρωπωνυμικὸ ἐκρωμαϊσμό. Ἔτσι θὰ πρέπει κανεὶς νὰ ὑπολογίσει μὲ περισσότερες πιθανότητες ὡς Ρωμαίους μόνο αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τρία ρωμαϊκὰ ὀνόματα. Μὲ βάση τὴν ἀρχὴ αὐτὴ, διαπιστώνονται ρωμαϊκὲς ἐγκαταστάσεις σὲ οἰκισμοὺς ποὺ βρίσκονται κυρίως κατὰ μῆκος τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, δηλ. στὴ Βόρεια Ἐορδαία καὶ τὴ Λυκησιίδα. Ἀξιοσημεῖωτο πάντως εἶναι τὸ γεγονός ὅτι στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχαμε ἐλάχιστες ἐγκαταστάσεις Ρωμαίων σὲ σύγκριση μὲ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία—ἰδίως τὴ Βόρεια καὶ τὴν Ἀνατολική—, ὅπου οἱ ἐπιγραφὲς μαρτυροῦν πυκνὲς ρωμαϊκὲς ἐγκαταστάσεις. Τὸ δημογραφικὸ αὐτὸ φαινόμενο ὀφειλόταν κυρίως στὸ γεγονός ὅτι ἡ Δυτικὴ Μακεδονία ἦταν μιὰ περιοχὴ ὀρεινὴ στὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς, ποὺ δὲν εἶχε τόσα πολλὰ ἀστικά κέντρα, τὰ ὁποῖα ἦταν παντοῦ πόλοι ἑλξης ξένου πληθυσμοῦ. Ἐξάλλου, τὶς ἐγκαταστάσεις ρωμαϊκοῦ πληθυσμοῦ στὴν περιοχὴ αὐτὴ τὶς εἶχε ἀποτρέψει καὶ ἡ ἴδια ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ, ἡ ὁποία δὲν ἀπέβλεπε στὴν

1. Βλ. Δ. Κανατσούλη, Ἡ μακεδονικὴ πόλις, «Μακεδονικά» 4 (1955/60) 259-260. G. Daux, Population et onomastique d'Asie Mineure en Macédoine, «Pulpudeva» (Semaines philippopolitaines de l'histoire et de la culture thrace) 2 (1976) 89-93.

2. JHS 33 (1913) 339.

3. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ὁρ. 32.

Ίδρυση ἐδῶ ρωμαϊκῶν ἀποικιῶν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τῆ μελέτη τῶν ἀνθρωπωνυμίων, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ ἄλλα ἐπιγραφικὰ δεδομένα, ἀντλεῖ κανεῖς πολύτιμες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὶς διάφορες κοινωνικὲς τάξεις, καθὼς καὶ τὶς κοινωνικὲς σχέσεις. Ἔτσι, ἀπὸ τὸν ἐφηβικὸν κατάλογο τοῦ Σισανίου¹ καὶ τὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων² γνωρίζουμε ἕναν ἱκανοποιητικὸ ἀριθμὸ προσώπων ποὺ ἀνήκαν στὴν τοπικὴ ἀριστοκρατία³. Ἡ προσωπογραφία τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξης πλουτίζεται μὲ τὰ ὀνόματα ποὺ μᾶς παρέδωσαν οἱ ἀπελευθερωτικὲς πράξεις καὶ ὀρισμένες ἀναθηματικὲς κυρίως ἐπιγραφές. Ἀκόμη, στὴν προσωπογραφία αὐτὴ θὰ πρέπει πιθανῶς νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ εἶχαν θιγεῖ ἀπὸ τὸν ἀνθρωπωνυμικὸ ἐκρωμαϊσμὸ, δηλαδὴ ἔχουν ρωμαϊκὰ ὀνόματα καὶ ἐλληνικὸ cognomen· γιὰτί, ὅπως ἦταν φυσικὸ, ὁ ἐκρωμαϊσμὸς ἔθιξε κυρίως τὴν ἀριστοκρατικὴν τάξην, ποὺ τὰ μέλη της ἀνέρχονταν στὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς δημοτικῆς διοικήσεως.

Σχετικὰ μὲ τὴν κατώτερη κοινωνικὴ τάξην τῶν δούλων διαπιστώνει κανεῖς ὅτι στὴν τάξην αὐτὴν ἀνήκαν κυρίως οἱ Θεσσαλοί, οἱ Θράκες καὶ οἱ Ἀνατολίτες. Εἶναι μάλιστα πολὺ πιθανὸν ὅτι ἡ διείσδυση τῶν δούλων αὐτῶν στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχε γίνῃ κυρίως κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ ἐποχὴ, ποὺ τὸ δουλεμπόριο εἶχε προσλάβῃ μεγάλες διαστάσεις. Ἐξάλλου πολὺ ἐνδεικτικὸ γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας στὴν περιοχὴ αὐτὴ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι στὶς ἐπιγραφὰς συναντοῦμε συχνὰ χαρακτηριστικὰ ὀνόματα δούλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μάλιστα τὸ ὄνομα Π α ρ ἄ μ ο ν ο ς μαρτυρεῖται περίπου δέκα φορές.

Ἡ μελέτη τῶν ἀνθρωπωνυμίων μᾶς ἐπιτρέπει ἀκόμη νὰ σχηματίσουμε μὴ ἰδέα γιὰ τὸ κοινωνικὸ φαινόμενον τῶν μικτῶν γάμων. Συγκεκριμένα τὰ μικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων (ἐλληνικῶν ἢ μακεδονικῶν καὶ θρακικῶν ἢ ἀνατολικῶν) ἀποτελοῦν, ὅπως καὶ σὲ ἄλλες περιοχάς⁴, ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ σύναψιν μικτῶν γάμων ἀνάμεσα στὰ μέλη τῶν ξένων ἐθνικῶν ὀμάδων καὶ τοὺς ντόπιους Μακεδόνας ἢ τοὺς Ἑλληνας παρῳίκους.

Τέλος, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀνθρωπωνυμιολογία γιὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀνθρωπωνυμικοῦ ἐξελληνισμοῦ καὶ ἐκρωμαϊσμοῦ. Ἔτσι, ἔχοντας ὑπόψην τὰ μικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων καὶ τὸ γεγονός

1. Μ. Δ ἡ μ ι τ σ α, Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σφζομένοις, Ἀθῆναι 1896, ἀρ. 216 [=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34].

2. JHS 33 (1913) 339.

3. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ περιέχονται στὴ μελέτη τοῦ Δ. Κ α ν α τ σ ο ὑ λ η, Μακεδονικὴ προσωπογραφία (ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου), Θεσσαλονίκη 1955.

4. Πρβ. Δ. Σ α μ σ ἄ ρ η, Ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς Θράκης, 127 κ.ἑ.

ὅτι οἱ ξένοι μετανάστες (Θράκες καὶ Ἀνατολίτες) ἦταν κυρίως δούλοι, διαπιστώνουμε ὅτι αὐτοὶ βαθμιαῖα εἶχαν ἀφομοιωθεῖ. Ἐνας σοβαρὸς μάλιστα λόγος γιὰ τὴν παρουσία μικροῦ ποσοστοῦ θρακικῶν καὶ ἀνατολικῶν ὀνομάτων στὶς ἐπιγραφές θὰ ἦταν πιθανῶς καὶ ἡ βαθμιαία ἀφομοίωσή τους, γιὰτὶ στὶς περιπτώσεις, ὅπου ἡ ἀφομοίωση ἦταν πλήρης, ἐξαφανίζοταν κάθε ἴχνος ποῦ θὰ βοηθοῦσε στὴν ἀναγνώριση τῆς ἐθνικῆς τους ταυτότητας. Ὅπως φαίνεται, μεγαλύτερη πρόοδος ἀνάμεσα στοὺς Θράκες καὶ Ἀνατολίτες εἶχε κάνει ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐξελληνισμὸς παρὰ ὁ ἐκρωμαϊσμὸς. Γι' αὐτὸ κι ἀπὸ τοὺς Θράκες καὶ Ἀνατολίτες ποῦ ἀναφέρονται στὶς ἐπιγραφές μὲ μικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων βλέπουμε ὅτι οἱ περισσότεροι εἶχαν ἡμιεξελληνιστεῖ· ἐνῶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα θὰ πρέπει νὰ ἦταν Θράκες ἢ Ἀνατολίτες ποῦ εἶχαν ὑποστῆι πλήρη ἐξελληνισμὸ. Ἐξάλλου, ἀνθρωπωνυμικὸ ἐξελληνισμὸ θὰ εἶχαν ὑποστῆι, ἰδίως πρὸς τὸ τέλος τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ποῦ εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν ἀσφαλῆ κριτήρια γιὰ ν' ἀναγνωρίσουμε στὶς ἐπιγραφές τοὺς ἐξελληνισμένους Ρωμαίους. Ὡστόσο, θὰ πρέπει ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς μικτῶν ζευγαριῶν ὀνομάτων (ἑλληνικῶν καὶ κοινῶν ρωμαϊκῶν) νὰ ὑπολογίσουμε κι ἕναν ἀριθμὸ Ρωμαίων ποῦ εἶχαν ὑποστῆι ἀνθρωπωνυμικὸ ἐξελληνισμὸ.

Ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν ἔκταση ποῦ εἶχε ἡ διάδοση τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων καὶ ὀνοματολογικῶν τύπων διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμὸς στὴ Δυτικὴ Μακεδονία εἶχε κάνει πολὺ μικρότερη πρόοδο συγκριτικὰ μὲ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία—ἰδίως τὴ Βόρεια καὶ Ἀνατολική—, ὅπου οἱ ρωμαϊκὲς ἀποικίες, ποῦ εἶχαν ἰδρυθεῖ ἐκεῖ, ἀποτελοῦσαν πραγματικὲς ἐστίες ἐκρωμαϊσμοῦ στὴ γύρω περιοχὴ τους¹. Ὅπως δείχνουν τὰ μεικτὰ ζευγάρια ὀνομάτων, ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμὸς εἶχε θίξει τόσο τοὺς ξένους ὅσο καὶ τοὺς Μακεδόνες. Ὡστόσο, φαίνεται ὅτι τουλάχιστον ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες πολὺ λίγοι θὰ εἶχαν ὑποστῆι πλήρη ἀνθρωπωνυμικὸ ἐκρωμαϊσμὸ, ὥστε νὰ χάσουν τὴν ἐθνικὴ τους ταυτότητα. Ἀντίθετα, σχεδὸν ὅλοι διατηροῦν πάντα, πλὴν στὰ ρωμαϊκὰ, καὶ τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματά τους. Ἐξάλλου, εὐκολὰ διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ὁ ἀνθρωπωνυμικὸς ἐκρωμαϊσμὸς δὲν εἶχε θίξει στὸν ἴδιο βαθμὸ ὄλους τοὺς Δυτικομακεδόνες. Ἔτσι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τελευταῖο καὶ πιὸ προχωρημένο στάδιο τοῦ τέλειου ἐκρωμαϊσμοῦ, ὅπου οἱ ἐκρωμαϊσμένοι θὰ εἶχαν τρία ρωμαϊκὰ ὀνόματα (*tria nomina*) καὶ ἐπομένως εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναγνωριστοῦν, διακρίνει κανεὶς ἄλλα πέντε στάδια. Τὸ πιὸ προχωρημένο ἀπὸ τὰ στάδια αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου οἱ ἐκρωμαϊσμένοι ἔχουν πάλι τρία ὀνόματα ἀλλὰ τὰ δύο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἑλληνικὰ καὶ τὸ ἕνα

1. Πρβ. π.χ. τὴ ρωμαϊκὴ ἀποικία τῶν Φυλίπων (Δ. Σ α μ σ ἄ ρ η, δ.π., 169-170).

ρωμαϊκό. Στά άλλα δύο στάδια οί έκρωμαϊσμένοι έχουν δύο όνόματα (ένα έλληνικό κι ένα ρωμαϊκό) σύμφωνα με τό έλληνικό άνθρωπωνμικό σύστημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΚΟΥ ΕΚΡΩΜΑΪΣΜΟΥ

Στάδια	Όνόματα
Πρώτο	Δύο έλληνικά όνόματα σε όνομαστική πτώση σύμφωνα με τό ρωμαϊκό όνοματολογικό τύπο
Δεύτερο	Ένα έλληνικό κι ένα ρωμαϊκό όνομα (τό πατρωνμικό σε γενική πτώση σύμφωνα με τόν έλληνικό όνοματολογικό τύπο)
Τρίτο	Ένα έλληνικό κι ένα ρωμαϊκό όνομα (καί τά δύο σε όνομαστική πτώση)
Τέταρτο	Τρία όνόματα (δύο έλληνικά κι ένα ρωμαϊκό)
Πέμπτο	Τρία όνόματα (δύο ρωμαϊκά κι ένα έλληνικό ως cognomen)
Έκτο	Τρία ρωμαϊκά όνόματα (= πλήρης άνθρωπωνμικός έκρωμαϊσμός)

Από αυτούς όμως άλλοι έχουν και τά δύο όνόματά τους σε όνομαστική πτώση, σύμφωνα με τό ρωμαϊκό όνοματολογικό τύπο, κι άλλοι τό κύριο όνομά τους σε όνομαστική και τό πατρωνμικό τους σε γενική πτώση, σύμφωνα με τόν έλληνικό όνοματολογικό τύπο. Ανάμεσα στα πρόσωπα πού βρίσκονταν σε ένα από τά δύο αυτά στάδια έκρωμαϊσμού με βεβαιότητα μπορούμε νά κατατάξουμε αυτούς πού έχουν, πλάι στο έλληνικό, τό όνομα κάποιου Ρωμαίου αυτοκράτορα (Αυρήλιος, Αϊλιος, Φλάβιος κ.λ.). Τέλος, διακρίνει κανείς ένα ακόμη στάδιο, όπου ό άνθρωπωνμικός έκρωμαϊσμός έχει θίξει όρισμένο αριθμό προσώπων σε έλάχιστο βαθμό. Στο στάδιο αυτό έκρωμαϊσμού θά πρέπει νά κατατάξουμε πρόσωπα πού έχουν δύο έλληνικά όνόματα αλλά σε όνομαστική πτώση, σύμφωνα με τό ρωμαϊκό όνοματολογικό τύπο. Δυστυχώς, δέν μπορεί κανείς νά εκτιμήσει τόν αριθμό τών προσώπων αυτών, γιατί ανάμεσα στους φορείς δύο έλληνικών όνομάτων (σε όνομαστική πτώση) θά ύπήρχαν και Ρωμαίοι πού είχαν έξελληνιστεί αλλά διατηρούσαν τό ρωμαϊκό όνοματολογικό τύπο.

Καθοριστική σημασία γιά τήν έκταση του άνθρωπωνμικού έκρωμαϊσμού στη Δυτική Μακεδονία είχαν οί μικτοί γάμοι και κυρίως ή χορήγηση τής ρωμαϊκής πολιτείας σε πρόσωπα πού είχαν ύπηρετήσει στις ρωμαϊκές λεγεώνες¹ ή φιλοδοξούσαν νά καταλάβουν ανώτερα αξιώματα στην τοπική

1. Γενικά γιά τίς στρατολογήσεις τών Μακεδόνων στο ρωμαϊκό στρατό βλ. Δ. Κ α-

αὐτοδιοίκηση. Ὅπως δείχνει μάλιστα ἡ συχνὴ μνεία τοῦ ὀνόματος Αὐρῆλιος στὶς ἐπιγραφές, ἢ χορήγηση τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας εἶχε προσλάβει κι ἐδῶ μεγάλες διαστάσεις μετὰ τὸ περίφημο διάταγμα τοῦ Καρακάλλα (212 μ.Χ.).

ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Α' Ἑλληνικὰ ἀνθρωπωνύμια

Ἄγαθήμερος, δοῦλος. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι τοῦ 263 μ.Χ. ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἐξοχὴ (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 146).

Ἄγάθων, ἐπιμελητῆς. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι τῆς Ἐξοχῆς, βλ. πιὸ πάνω.

Ἄγασίκλεια, σύζυγος τοῦ Φιλήμονα. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Ἐλιμιώτιδας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἀρχαῖα λείψανα τῆς Ἄνω Μακεδονίας, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 33, ἀρ. 1.

[Ἄγισίδα;]μος (πατρωνυμικὸ τοῦ [Φιλ]ῶτα). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναὶ ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ, ΑΕ 1933, 44.

Ἄγοραῖος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο (περιοχὴ Σιάτιστας), βλ. Α. Struck, Inschriften aus Makedonien, AM 27 (1902) 316, ἀρ. 39 = W. Baege, De Macedonum sacris, Hale 1913, 22.

Ἄδαῆς (ὡς cognomen). Σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆς Σιταριά Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, Ἐκ τῆς Ἄνω Μακεδονίας, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 436-437, ἀρ. 20 = M. Alexandrescu-Vianu, Les stèles funéraires de la Macédoine romaine, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81.

Ἄδέα, σύζυγος τοῦ Δημητρίου. Σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 125/6 μ.Χ. ἀπὸ τὴν Καισαρεία Κοζάνης, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανὴ (Ἱστορία-Τοπογραφία-Ἀρχαιολογία), Θεσσαλονίκη 1974, 201.

νατσούλη, Ἡ μακεδονικὴ πόλις, «Μακεδονικὰ» 4 (1955/60) 293-298· Th. Sarikakis, Des soldats macédoniens dans l'armée romaine, «Ἀρχαῖα Μακεδονία II», 431-463. Οἱ περισσότεροι μάλιστα ἀπὸ τοὺς στρατολογούμενους λεγεωνάριους καὶ πραιτωριανούς κατάγονταν πιθανῶς ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Κι αὐτὸ γιὰ δύο λόγους: 1) γιὰτὶ οἱ ὀρεσίβιοι Δυτικομακεδόνες εἶχαν μακράϊωνη παράδοση στὸ στρατιωτικὸ ἐπάγγελμα· 2) γιὰτὶ τὸ στρατιωτικὸ ἐπάγγελμα ἦταν μιὰ οἰκονομικὴ διέξοδος γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς ὀρεινῆς καὶ φτωχῆς αὐτῆς μακεδονικῆς περιοχῆς, βλ. καὶ H. Dessau, Geschichte der römischer Kaiserzeit, II, Berlin 1930, 565· J. Keil, CAH XI (1954) 570· Th. Sarikakis, ὁ.π., 432.

Ἄδιστα, σύζυγος τοῦ Μενέδημου καὶ μητέρα τοῦ Φιλίππου. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἐνασκαφαὶ καὶ ἔρευναὶ ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ, ΑΕ 1933, 48.

Αἴμ[ων;] (πατρωνυμικὸ τοῦ Λυσίστρατου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Δρέπανο Κοζάνης, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἡ ἀρχαιολογία τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 309 = Χ. Μακαρόνα, Ἐκ τῆς Ἑλιμείας καὶ Ἐορδαίας. Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Κοζάνης, ΑΕ 1936, 6, ἀρ. 7=SEG I, 268.

Ἄκαστος (πατρωνυμικὸ). Σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ χωριὸ Πύργοι Ἐορδαίας, βλ. Ν. Παππαδάκι, Ἐκ τῆς Ἄνω Μακεδονίας, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 15.

Ἄλεξανδρος (17 παραδείγματα). Δυὸ παραδείγματα σὲ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ ποῦ ἔσθησε τὸ κοινὸ τῶν Ἑλιμιωτῶν πρὸς τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορα Κλαυδίου (ἢ Νέρωνα) καὶ ἡ ὁποία βρέθηκε στὸ Ἄργος τὸ Ὀρεστικὸ (Α. Wace - Α. Woodward, Inscriptions from Upper Macedonia, BSA 18 (1911/12) 179, ἀρ. 23 = Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 440, ἀρ. 27), ἔξι παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βατυναίων ποῦ χρονολογεῖται στὸ 143/4 μ.Χ. (JHS 33 (1913) 337-339, ἀρ. 17), δύο παραδείγματα σὲ ἐφηβικὸ κατάλογο (τοῦ 146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = Α. Wace - Α. Woodward, BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34), ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 202/3 μ.Χ. ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας (Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 15 (1975) 313-314) καὶ τὰ ὑπόλοιπα παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν ἀρχαία πόλη Λύκα, ποῦ βρισκόταν στὸ νησάκι τοῦ Ἁγίου Ἀχίλλειου (Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 311 = SEG 24 (1969), ἀρ. 589), ἀπὸ τὸ Παλαιογράφισιο (L. Heuzey, Le mont Olympe et l'Acarnanie, ἀρ. 44 = Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 207 = P. Roussel, REG 27 (1914) 455 = REG 1930, 369 = Baege, De Macedonum sacris, 192), ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο (P. Parageorgiou, BPhW 21 (1901) 1566 = Α. Struck, AM 27 (1902) 316, ἀρ. 38), ἀπὸ τὸ χωριὸ Κόμανος (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 894) καὶ σὲ δύο ἐπιγραφὰς ἀπὸ ἄγνωστο τόπο προέλευσης (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 165 καὶ Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 14).

Ἄκριμάχη, κόρη τοῦ Ἀντωνεῖνου καὶ τῆς Κρισπέινας. Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴς Πέτρης, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 3.

Ἄμυντας (9 παραδείγματα). Ἄπὸ δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὰς ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43), ἀπὸ τὰ Πετρανά (Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 311) καὶ ἀπὸ τὸ Ρυάκι (Ἀρβαντιόπουλου, Ἐρευναὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, ΠΑΕ 1912, 241 = Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 13 = Bull. ἑρ. 1944, 213, ἀρ. 120 = Μ.

Tod, *The Macedonian Era*, «Studies presented to David M. Robinson», II, 390. Ἄρβανιτόπουλου, ὄ.π. = Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6) κι ἀπὸ ἓνα παράδειγμα τοῦ ὀνόματος σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάττυνα (JHS 33 (1913)339), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Φ. Πέτσα, ΠΑΕ 1965, 26) κι ἀπὸ τὸν Κόμανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 894).

Ἄνδράγαθος, ἐπιμελητής. Σὲ ἐπιγραφὴ (161-180 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Αἰανή, βλ. Δ. Κανατσούλη, Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλιμιωτῶν, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Σφενδόνη», 1959, 209 κ.έ. = F. Parazoglou, ΖΑ 9 (1959), 1, 63.

Ἄνδρίσκος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἄντιγόνη, κόρη τοῦ Ἄρραβαίου καὶ τῆς Μελιτίνης. Σὲ ἐπιγραφὴ (ἐποχῆς Ἄδριανού) ἀπὸ τὸ Νεστόριο Καστοριάς, βλ. Χ. Χατζῆ, Ἐφημ. «Δυτικὴ Μακεδονία» 5 Ὀκτ. 1964, σ. 2 = Φ. Πέτσα, ΑΔ 20 (1965), Χρονικά, 439-440 = E. Karetanopoulos, *Two Inscriptions from Upper Macedonia (Orestis)*, «Epi-graphica» 34 (1971) 75-79.

Ἄντίγονος (12 παραδείγματα). Ἄπὸ τρία παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὲς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Αἰανῆς (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 105) καὶ τῆς Βάττυνας (JHS 33 (1913) 339) δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴ Βεύη Φλώρινας (BCH 17 (1893) 635 = Baege, ὄ.π., 32. Vanderpool, AJA 58 (1954) 238 = Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7 (1966/67) 355, ἀρ. 261 = BCH 79 (1955) 276 = «Ἀριστοτέλης» 10(1978)17) κι ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Β. Θεοφανείδη, Νέα προσκτῆματα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ΑΕ 1939/41, Ἀρχαιολογικά Χρονικά, 10, ἀρ. 36), ἀπὸ τὸν Κόμανο (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 433, ἀρ. 11 = Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/2), Παράρτημα, 37, ἀρ. 9) κι ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο Κοζάνης (βλ. στὸ λῆμμα Ἄγοραῖος).

Ἄντιοχος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἄντιπατρος (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Παλαιογράτσιανο (L. Heuzey, *Le mont Olympe et l'Acarnanie*, ἀρ. 44 = Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 207 = P. Roussel, REG 27 (1914) 455 = REG 1930, 369 = Baege, *De Macedonum sacris*, 192) κι ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Βεύη (Vanderpool, AJA 58 (1954) 238 = Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7 (1966/67) 355, ἀρ. 261 = BCH 79 (1955) 276 = «Ἀριστοτέλης» 10 (1958) 17).

Ἄντιφάνης. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο ἀπὸ τὸ Σισάνι (146/7 μ.Χ.), βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Ἄπολλόδωρος (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21 =

Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8) κι ἀπὸ τὶς Πέτρες (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 2).

Ἄ ρ ι σ τ ὶ λ α ο ς (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 200).

Ἄ ρ ἰ σ τ ὶ ν. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Σπηλιά Ἑορδαίας (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 889).

Ἄ ρ π α λ ο ς. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἄ ρ ρ α β α ἰ ο ς (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ Νεστόριο (Χ. Χατζῆ, Ἐφημ. «Δυτικὴ Μακεδονία» 5 Ὀκτ. 1964, σ. 2=Φ. Πέτσα, ΑΔ 20 (1965), Χρονικά, 439-440=E. Karetanopoulos, Two Inscriptions from Upper Macedonia (Orestis), «Epigraphica» 34 (1971)75-79), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάττυνα (JHS 33 (1913)339) κι ἀπὸ τὸ Καλαμίτσι (Μάνη) Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 447, ἀρ. 46).

Ἄ ρ ρ ἰ δ α ἰ ο ς (πατρωνυμικὸ τῆς Φιλωτέρας). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 200.

Ἄ ρ τ ε μ ᾶ ς, ἀδελφὸς τοῦ Νεικάνορα. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή (2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀκρινὴ Ἑορδαίας, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 7, ἀρ. 9.

Ἄ ρ τ ε μ ε ἰ σ ἰ α, κόρη τῆς Αὐρηλίας Μέμης καὶ σύζυγος τοῦ Αὐρήλιου Νεικόμαχου. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 38, ἀρ. 14.

Ἄ ρ τ ε μ ἰ δ ω ρ ο ς, ἀδελφὸς τοῦ Αὐρήλιου Ἀλέξανδρου. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 14.

Ἄ ρ χ ἑ λ α ο ς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Αἰανή (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 3, ἀρ. 3) κι ἀπὸ τὴν Ἀκρινὴ (Χ. Μακαρόνα, δ.π., 7, ἀρ. 8).

Ἄ σ α ν δ ρ ο ς, Χυρετιεύς. Σὲ ἐπιγραφή (3ου-2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὰ Σέρβια, βλ. Χ. Μακαρόνα, Ἔνας Θεσσαλὸς στὰ Σέρβια, «Θεσσαλικὰ» 2(1959) 92-95.

Ἄ σ κ λ η π ἰ ἄ δ η ς (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Αἰανή (Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 239), ἀπὸ τὴν περιοχὴ Κοζάνης (Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κοζάνης, ἀρ. 50) κι ἀπὸ τὸ Κέντρο (Βέντζια) Γρεβενῶν (Α. Κεραμόπουλλου, Μαρμάρινος σαρκοφάγος ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1939, σ. 7).

Ἄ τ ρ ε ἰ δ η ς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Αἰανή, βλ. Α. Ἀνδρειωμένου, ΑΔ 24 (1969), Χρονικά, Β², 332=Κ. Σιαμπανόπουλου, 167.

Ἄ τ τ α λ ο ς (πατρωνυμικὸ τοῦ Πολύστρατου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. BCH 79 (1955) 274=Bull. ép. 1956, 136, ἀρ. 147.

Ἄ φ ρ ο δ ε ἰ τ ὶ ν (ἢ Ἄ φ ρ ὸ δ ε ἰ τ ο ς;). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο

(146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Ἄχε[ρόντιος ἢ ρούσιος ἢ λώϊχος], ἐπιμελητής. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ (3ου-4ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 47.

[Βερεν]ίκη. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Ἐρμακιά, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 37, ἀρ. 11.

Βούτιχος, πατέρας τῆς Ἀδίστης ἀπὸ τὸ Κερκίνιο τῆς Θεσσαλίας. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 48.

Γέλων (4 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βατωναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Γλαυκίας (πατρωνυμικὸ τῆς Ἰουλίας). Σὲ ἐπιγραφὴ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. 94).

Δαβρείας (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴ (2ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆς Πέτρης Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 2.

Δάμαχος, σύζυγος τῆς Κοπρίας. Σὲ ἐπιγραφὴ (202/3 μ.Χ.) ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας, βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικὰ 1968-1970, «Μακεδονικὰ» 15 (1975) 313-314.

Δημήτριος (7 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γεώργιο (Τσοῦρχλι) Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 40), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάττυνα (JHS 33 (1913)339), ἀπὸ τὰ Γρεβενὰ (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 446, ἀρ. 43), σὲ ἐπιγραφὴ (125/6 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Καισαρειά (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 201) καὶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, Διόρθωσις ἐπιγραφῆς Ἁγίου Ἀχιλλεῖου, «Μακεδονικὰ» 6 (1964/65) 287-291=Bull. ép. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24 (1969), ἀρ. 588) καὶ ἀπὸ τὰ Πετρανὰ (Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 311).

Δημοκράτεια, σύζυγος τοῦ Κάστορα. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Φ. Πέτσα, ΑΔ 21 (1966), Χρονικὰ, Β², 354.

Διογένης (πατρωνυμικὸ τοῦ Λυσίμαχου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (στὸ νησάκι τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλεῖου), βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικὰ 1968-1970, «Μακεδονικὰ» 15 (1975) 311=SEG 24 (1969), ἀρ. 589.

Διομήδης. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Ἔργον 1965, 18 καὶ εἰκ. 17.

Διονύσιος (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης (Ἔργον 1965, 18 καὶ Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 179) καὶ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, ὁ.π.=SEG 24 (1969), ἀρ. 588).

Διόνυσος, γιός τῆς Αὐρηλίας Μέμης. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 38, ἀρ. 14.

Δρακᾶς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Ἀκρινή (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 9=L. Widmann, Sylloge Inscriptionum Religionis Isiacae et Sarapiacae, Berolini 1969, ἀρ. 106) κι ἀπὸ τὸ Ἴαρος τὸ Ὀρεστικὸ (Α. Wace-A. Woodward, BSA 18 (1911/12) 179, ἀρ. 23=N. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 440, ἀρ. 27).

Εἰσίδοτος. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Εἰσιών. Στὸν ἴδιο ἐφηβικὸν κατάλογο, βλ. πῶς ἄνω.

Ἐπάγαθος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 10, ἀρ. 18.

Ἐπικάδης, Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

[Ἐπι;]κράτης, γιός τοῦ Δρακᾶ Περγίκα. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἀκρινή, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 9=L. Widmann, Sylloge Inscriptionum, ἀρ. 106.

Ἐπιχάρης (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ἐρμων. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πῶς ἄνω.

Εὔετης (;). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων.

Εὔπορος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 156).

Εὔτακτος, πατρωνυμικὸ τοῦ Ὑψίγονου. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 [=BSA 18 (1911/22) 185-186, ἀρ. 34].

[Εὔτυ]χιανός, γιός τοῦ Λυκαρίωνα καὶ τῆς Σελήνης. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα, βλ. Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13.

Εὔτυχιανός, δοῦλος. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι (275 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 147).

Εὔτύχις. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 178.

Εὔφάμιος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Εὔφρόσυνος. Στὸν ἐφηβικὸν κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι (βλ. στὸ λῆμμα Εὔτακτος).

Εὔχειρος (;). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πῶς ἄνω στὸ λῆμμα Εὔφάμιος.

Ζωεΐχη (2 παραδείγματα). Σὲ ἀπελευθερωτικὲς πράξεις τοῦ 263 καὶ 275 μ.Χ. ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 146 καὶ 147).

Ζωή, σύζυγος τοῦ Αὐρήλιου Ἡρακλείδῃ. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Μουσεῖου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 20.

Ζωίλος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Ζωσᾶς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 153).

Ζώσιμος (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφή (148/9 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205) καὶ σὲ ἐπιγραφές (ἡ μιὰ τοῦ 2ου μ.Χ. αἰ.) τῆς Κοζάνης (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 10, ἀρ. 17-18).

Ἡδονή. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 13 = Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241 = Bull. ép. 1944, 213, ἀρ. 120 = M. Tod, The Macedonian Era, «Studies presented to David M. Robinson», II, 390.

Ἡρακλείδης (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 52), ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας (Ν. Παππαδάκι, «Αθηνᾶ» 25 (1913) 439, ἀρ. 25) καὶ ἀπὸ τὸ νομὸ Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 20).

Θεαγένης, γιὸς τοῦ Παράμονου Ποσιδώνιου. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας, βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 314.

Θεόδωτος (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σισάνι, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Θεόδωρος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸν Κρόκο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 12).

Θεότειμος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Θεόττας. Σὲ ἐπιγραφή (3ου-2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὰ Σέρβια, βλ. στὸ λῆμμα Ἄσανδρος.

Θεόφιλος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.) (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34).

Θεσσαλονεϊκή. Σὲ ἐπιγραφή ἄγνωστης προέλευσης ποῦ φυλάγεται στὸ Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. 5.

Θησ(ε)ύς ἢ Θή(ρω)ν. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Θεόφιλος.

Ἰλιάς. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ὑδροῦσα Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Αθηνᾶ» 25 (1913) 439, ἀρ. 23.

Ἰόλαος (πατρωνυμικὸ τοῦ Πόρθου). Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 44.

Ἰππόστρατος (πατρωνυμικὸ τῆς Φιλωτέρας). Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἁγ. Ἄννα Καστοριάς, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 442, ἀρ. 30.

Κάσσα νδρος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Κάστωρ, σύζυγος τῆς Δημοκράτειας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Αἰανή, βλ. Φ. Πέτσα ΑΔ 21 (1966), Χρονικά, Β³, 354.

Κίλλης. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6.

Κλέαγρος. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξη (263 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 146).

Κλεῖτος (4 παραδείγματα). Τὰ τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὸ ἄλλο σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πλατανιά (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 444, ἀρ. 36).

Κλεο(ν)εῖκη. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δημήτριο Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 11, ἀρ. 20.

Κλεοπάτρα (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Χριστόφορο Ἐορδαίας (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 433, ἀρ. 10), ἀπὸ τὴν Αἰανή (Μουσεῖο Αἰανῆς) καὶ ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5).

Κοῖνος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Κοπρία (γυναικεῖο). Σὲ ἐπιγραφή (202/3 μ.Χ.) ἀπὸ τὴ Βέγορα Φλώρινας, βλ. Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 313-314.

Κρατεύας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6.

Λέων. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸν Κόμανο, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 433, ἀρ. 11=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 37, ἀρ. 9.

Λεωνᾶς. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Αἰανῆς, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 3, ἀρ. 3.

Λεωνίδας. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Κοῖνος.

Λιμναῖος (2 παραδείγματα). Σὲ ἀναθηματικὴς ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Φ. Πέτσα, ΠΑΕ 1965, 26) καὶ ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 895).

Λογική. Στὸν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη Κοζάνης, βλ. Λιούφη, Ἱστορία Κοζάνης, 32-33=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205.

Λυκαρίων (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13.

Λυκᾶς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου, βλ. Δήμι-

τσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Λυκιδίων. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 36, ἀρ. 8.

Λύκος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάνω στὸ λῆμμα Λυκάς.

Λυσάνιος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη Κοζάνης, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 212, ἀρ. 10 καὶ εἰκ. 182.

Λυσίμαχος (6 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 311=SEG 24 (1969), ἀρ. 589), ἀπὸ τὴν Πτολεμαῖδα (Ν. Παππαδάκι «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 13) καὶ ἀπὸ τὸ Σκοπὸ (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 11).

Λυσίστρατος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Δρέπανο Κοζάνης, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 309=X. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 6, ἀρ. 7=SEG I, 268.

Μακεδών (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάνω στὸ λῆμμα Λυκάς) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο (Parageorgiou, BPhW 21 (1901) 700=Baegel, δ.π., 52).

Μεγάριτας. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Μέλι[σσα]. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ χωριὸ Καλαμίτσι (Μάνη) Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 447, ἀρ. 46.

[Μέλι]τίνη. Σὲ ἐπιγραφή (ἐποχῆς Ἀδριανοῦ) ἀπὸ τὸ Νεστόριο Καστοριάς, βλ. Χ. Χατζῆ, Ἐφημ. «Δυτικὴ Μακεδονία» 5 Ὀκτ. 1964, σ. 2=Φ. Πέτσα, ΑΔ 20 (1965), Χρονικά, 439-440=E. Karetanopoulos, Two Inscriptions from Upper Macedonia (Orestis), «Epigraphica» 34 (1971) 75-79.

Μένανδρος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 1.

Μενέδημος, σύζυγος τῆς Ἀδίστας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ, ΑΕ 1933, 48.

Μενέλαος (4 παραδείγματα). Τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Δρούσκα—στὸ μυχὸ τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 435, ἀρ. 17).

Μενέ(φ)ι(λ)ος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πρὸ πάνω.

Μικήτης, ἰατρός. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πύλη τῆς Μικρῆς Πρέσπας, βλ. Α. Ἀνδρειωμένου, ΑΔ 22 (1967), Χρονικά, Β², 416.

Μόσχος, ἐπιμελητής. Στὸ μνημεῖο ποῦ ἔστησε τὸ κοινὸ τῶν Ἑλιμιωτῶν πρὸς τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορα Ἀντωνίνου Πίου (138-161 μ.Χ.), βλ. Δ. Κανατσούλη, Τὸ κοινὸν τῶν Ἑλιμιωτῶν, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον

Σφενδόνη», 1959, 209 κ.έ. = Κ. Σιαμπανόπουλου, Αϊανή, 283.

Μύκων. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Κρατερό, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, Ἐπιγραφή ἐκ Φλώρινης, «Ἀθηνᾶ» 58 (1954) 8=Bull. ἐρ. 1956.

[Μυ]λιναῖος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρειά, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43.

Ν(ε)ίκανδρος (4 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γεώργιο Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 40=BSA 18 (1911/12) 184, ἀρ. 32) κι ἀπὸ τὸ Βοσκοχώρι (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 169).

Ν(ε)ικάνωρ (5 παραδείγματα). Τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Νεΐκανδρος) καὶ δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφή (2ου π.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἄκρινη (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 7, ἀρ. 9).

Νεϊκαρχος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (στὸ νησάκι τοῦ Ἅγ. Ἀχιλλεῖου), βλ. Φ. Πέτσα, Διόρθωσις ἐπιγραφῆς Ἁγίου Ἀχιλλεῖου, «Μακεδονικά» 6 (1964/65) 287-291=Bull. ἐρ. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24 (1969), ἀρ. 588.

Ν(ε)ικόλαος (6 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Νεϊκόμαχος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πιὸ πάνω) καὶ σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 38, ἀρ. 14).

Νεϊκόπολις. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. Δήμητρα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Νεοκλής. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Νεϊκόμαχος.

Νεοπτόλεμος. Σὲ ἐπιγραφή τῶν Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 43.

Νεότεϊμος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Νεϊκόμαχος.

Νίκαϊα. Σὲ ἐπιγραφή (2ου μ.Χ. αἰώνα) ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὅ.π., 431, ἀρ. 2.

[Νικό]στρατος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Αἰανῆς.

Ὀλυμπία, θυγάτερα τοῦ Πρωτᾶ καὶ τῆς Μέστας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21=Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Ὀλυμπιάς (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Αἰανή (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 105) καὶ τὴν Ἐρμακιά (Α. Κεραμόπουλλου, ὅ.π., 37, ἀρ. 11=N. Παππαδάκι, ὅ.π., 434).

Ὀνομαστός. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 431, ἀρ. 2.

Ὀρέστης (3 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ σὲ ἐπιγραφὴς τῆς Κοζάνης (Φ. Πέτσα, ΠΑΕ 1965, 26) καὶ τῆς Πτολεμαΐδας (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 895).

Παίαν. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ θέση «Μπουφάρι» (κοντὰ στὸ Τσοτύλι), βλ. Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 445, ἀρ. 37.

Πάραμονος (9 παραδείγματα). Τέσσερα παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὰ ὑπόλοιπα σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32). Παράρτημα, 40, ἀρ. 18), ἀπὸ τὴ Βέγορα (Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικὰ, 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 314), ἀπὸ τὴν Ἐξοχὴ (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 146), ἀπὸ τὶς Πέτρες (Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 431, ἀρ. 1) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27).

Παριανός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Παρμενέας. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 178.

Παρμενίων (6 παραδείγματα). Τὰ τρία παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.) (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὰ ὑπόλοιπα σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὸ Βοσκοχώρι (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 169), ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριάς (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ἀρ. 33) καὶ ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο Κοζάνης (Parageorgiou, BPhW 21 (1910) 1566=A. Struck, AM 27 (1902) 316, ἀρ. 38).

Πελειεγένης. Σὲ ἐπιγραφή (2ου π.Χ.) ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, *δ.π.*, 449, ἀρ. 52.

Περδικκας. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἀκρινή, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 9=L. Widmann, Sylloge Inscriptioinum, ἀρ. 106.

Περ[ί]λας. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων.

Πλούταρχος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Αἰανῆς.

Πολύστρατος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. BCH 79 (1955) 274=Bull. ép. 1956, 136, ἀρ. 147.

Πολυχάρης (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων.

Πόρ[θ]ος;], ἱερέας. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 44.

Ποσειδώνιος (4 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων), στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34) καὶ σὲ

ἐπιγραφές ἀπὸ τῆ Βέγορα (Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά 1968-1970, «Μακεδονικά» 15 (1975) 314) κι ἀπὸ τῆ Σιταριά Φλώρινας (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 436-437, ἀρ. 20 = Μ. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81).

Ποτάμων (3 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πὸ πάνω στὸ λῆμμα Ποσειδώνιος) καὶ σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τῆ Δρούσκα—στὸ μυχὸ τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 435, ἀρ. 17) κι ἀπὸ τὰ Πετρανά Κοζάνης (Α. Κεραμόπουλλου, «Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος» 1922, 311).

Πραξινόη. Σὲ ἐπιγραφή (2ου μ.Χ.) ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 431, ἀρ. 2.

Πρατονεϊκίης. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πὸ πάνω στὸ λῆμμα Παρμενίων.

Πρωτᾶς, σύζυγος τῆς Μέστας. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τῆ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21 = Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Πτολεμαῖος (3 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Πύρρος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πλατανιά Βοΐου, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 444, ἀρ. 36.

Σελήνη. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Πτολεμαΐδα, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 434, ἀρ. 13.

Στράτων (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Τίμαιος (:). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πὸ πάνω.

Τυχικός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. πὸ πάνω στὸ λῆμμα Στράτων.

Υάκινθος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. πὸ πάνω στὸ λῆμμα Στράτων.

Ψίγνος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. πὸ πάνω στὸ λῆμμα Στράτων.

Φερίστη. Σὲ ἐπιγραφή (2ου π.Χ. αἰ.) τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 105.

Φίλα. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριάς, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ἀρ. 33.

Φίλαγρος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (143/4 μ.Χ.), βλ. JHS 33 (1913) 339.

Φιλήμων. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν περιοχὴ Κοζάνης, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 33, ἀρ. 1.

Φίλιππος (17 παραδείγματα). Τὰ ἐπτὰ παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339), ἀπὸ δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Α. Κεραμόπουλλου, ΠΑΕ 1932, 47. ΑΕ 1933, 48) καὶ τὴν Ἀχλάδα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 18) καὶ ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 449, ἀρ. 51), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» (1941/42) 638, ἀρ. 89=JHS 66 (1946) 113), ἀπὸ τὸν Κρόκο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 12), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Λυσίμαχος), ἀπὸ τὸ Σισάνι (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Στράτων) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27).

Φιλίσκος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Φίλωνας, Ἀργεάτης. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Κέντρο (Βέντζια) Γρεβενῶν, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Ἀσκληπιάδης.

Φίλωτας (3 παραδείγματα). Τὰ δύο παραδείγματα στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339) καὶ τὸ ἄλλο σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 44).

Φίλωτέρα (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 200), ἀπὸ τὴν Ἀγ. Ἄννα Καστοριάς (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 442, ἀρ. 30) καὶ ἀπὸ τὸ Σειρήνη Γρεβενῶν (Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 447, ἀρ. 47).

Χρύσερος, δοῦλος. Σὲ ἐπιγραφὴ τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 2 (1941/42) 638, ἀρ. 89=JHS 66 (1946) 113.

Χ[ύτ]ρα. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 449, ἀρ. 51.

Ἵφελίων. Σὲ ἐπιγραφὴ ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

Δε[...]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (στὸ νησάκι τοῦ Ἀγ. Ἀχιλλείου), βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Φίλιππος.

Δημ[ήτριος]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

Κε[...]. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Κλεο[πάτρα ἡ νείκη]. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 144.

Νε[...]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 35, ἀρ. 6.

Νικοδ[...]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ (Μουσεῖο Φλώρινας).

Νι[...]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Ροδιανή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 163).

Ν[.....]. Σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸν Κόμανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 894).

Πε [...]. Σε ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ρυάκι, βλ. πιὸ πάνω στὸ λήμμα Νε[.....]
[.....]ναῖος. Σε ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. Β. Θεοφανείδη, Νέα προ-
σκήματα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ΑΕ 1939/41, Ἀρχαιο-
λογ. Χρονικά, 10, ἀρ. 36.

[Νεῖκ;]ανδρο[ς]. Σε ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἐθνικὸ (Μουσεῖο
Φλώρινας).

[.....]εώνικος. Σε ἐπιγραφή ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου
Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

[.....]κάνειος. Σε ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 156.

[.....]κονας. Στὴν ἴδια ἐπιγραφή μὲ τὸ προηγούμενο ὄνομα.

[Μέ;]νανδρο(ο)ς. Σε ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἐξοχή
(Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 166).

[Θεῖ Δι;]όδωρος. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913)
339.

[.....]όδωρος. Σε ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936,
10, ἀρ. 17.

[Θεόδωρ;]ος. Σε ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ.
Α. Κεραμόπουλλου, ΠΑΕ 1932, 47.

[Φίλιππ;]ος. Σε ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα, βλ. πιὸ πάνω στὸ
λήμμα Φίλιππος.

[Φίλιπ;]πος. Σε ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σια-
μπανόπουλου, Αἰανή, 144.

[Ἰππόη Νικό;]στρατος. Σε ἐπιγραφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς
Συλλογῆς Αἰανῆς.

[Ἰππόη Νικό;]στρατος. Σε ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ
Δρέπανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 7).

[.....]στραυκος. Σε ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Καισαρεία, βλ. Κ. Σιαμπανό-
πουλου, Αἰανή, 200.

[.....]τολλας. Σε ἐπιγραφή ἀπὸ τὸν Κόμανο (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ.
κατ. 894).

[Γέλ;]ω[ν]. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Β' Ξένα ἀθροισμὰ

Ἀγρίπ[πας]. Σε ἐπιγραφή (2ου μ.Χ. αἰ.) τῆς Κοζάνης, βλ. Χ. Μα-
καρόνα, ΑΕ 1936, 10, ἀρ. 17.

Αἴλιος (3 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δή-
μιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34) καὶ δύο
παραδείγματα σὲ ἐπιγραφή (161-180 μ.Χ.) τῆς Αἰανῆς (Δ. Κανατσούλη, Τὸ

κοινὸν τῶν Ἑλιμωτῶν, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Σφενδόνη», 1959, 209 κ.έ.=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 283).

Ἄ λ φ ἰ δ ι ο ς, στρατιώτης. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Λυγκηστίδας, βλ. BSA 18 (1911/12) 170, ἀρ. 3 [=AE 1913, 228].

Ἄ μ μ ἰ α (3 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τῆ Βεϋή Φλώρινας (Vanderpool, AJA 58, 1954, 238=Φ. Πέτσα, Χρονικὰ Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7, 1966/67, 355, ἀρ. 261=BCH 79, 1955, 276=«Ἀριστοτέλης» 10, 1958, 17), ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν (Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 449, ἀρ. 52) κι ἀπὸ τὸ Ρυάκι Κοζάνης (Ἀρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241=Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 35, ἀρ. 6).

Ἄ ν ο ὄ κ ι, δοῦλη. Σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι (275 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 147).

Ἄ ν τ ω ν ε ἴ ν ο ς, στρατιώτης, γιὸς τῆς Κρισπείνας. Σὲ ἐπιγραφή (2ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας, βλ. Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 431, ἀρ. 3.

Ἄ ν τ ῶ ν ι ο [ς]. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τῆ Δρούσκα (στοῦ μυχοῦ τῆς Βεγορητίδας λίμνης), βλ. Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 435, ἀρ. 17.

Ἀ ὀ ρ η λ ἰ α (8 παραδείγματα). Τέσσερα παραδείγματα σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 38 καὶ 40, ἀρ. 14 καὶ 18), δύο παραδείγματα σὲ ἀπελευθερωτικὴ πράξι ἀπὸ τὴν Ἐξοχή (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. 147) κι ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας (Ν. Παπαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 439, ἀρ. 25) κι ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27).

Ἀ ὀ ρ ῆ λ ι ο ς (6 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὴς ἀπὸ τὸ Σκοπὸ (Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 439, ἀρ. 25—Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. 11), ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 38, ἀρ. 14) καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 14 καὶ 20).

Ἄ φ ἰ α. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 27.

[Β ἄ] β ι λ ο ς. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Δίπορο Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 447, ἀρ. 46.

Β α β υ λ ῶ ν, σύζυγος τῆς Κλεοπάτρας, Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸν Ἅγιο Χριστόφορο Ἐορδαίας, βλ. Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 433, ἀρ. 10.

Β α ρ ἰ ν η. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Μουσείου Κοζάνης, ἀρ. κατ. 52.

Β ἄ σ α. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ.) ἀπὸ τῆ Σιταριά Φλώρινας, βλ. Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 436-437, ἀρ. 20=M. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19 (1975) 196, ἀρ. 81.

Β ἄ σ σ ο ς, δοῦλος. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Παλαιογράφισιανο, βλ. L. Heuzey, Le mont Olympe et l'Acarnanie, ἀρ. 44=Δήμητσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 207=P. Roussel, REG 27 (1914) 455=REG 1930, 369=Baege, De Macedonum sacris, 192.

Γάϊος (3 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33 (1913) 339), στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205).

Γέμελλος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάϊος.

Γναῖος. Σὲ ἐπιγραφή τῶν Γρεβενῶν, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 446, ἀρ. 43.

Δομίτιος, μακεδονιάρχης. Σὲ ἐπιγραφή τοῦ Βελβεντοῦ, βλ. Ch. Edson, Macedonia III, 195-196.

Ἰουλία. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Φλώρινας, βλ. Ι. Τουράτσογλου, ΑΔ 24 (1969), Χρονικά, Β², 334.

Ἰουλιανός (4 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάϊος), σὲ δύο ἐπιγραφὲς τῆς Λυγκηστίδας (BSA 18 (1911/12) 170, ἀρ. 3=AE 1913, 228. «Ἀριστοτέλης» 10, 1958, 20) καὶ σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας (Μουσεῖο Φλώρινας, ἀρ. κατ. 11).

Ἰούλιος (7 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάϊος) κι ἀπὸ ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βάτυνα (JHS 33, 1913, 339), ἀπὸ τὴν Ἄνω Κώμη (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205), ἀπὸ τὴν Καισαρεῖα (Α. Κεραμόπουλου, ΑΕ 1933, 42-43), ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, «Μακεδονικά» 6 (1964/65) 287-291 = Bull. ἐρ. 1966, 388, ἀρ. 238 = SEG 24, 1969, ἀρ. 588) κι ἀπὸ τὴν Πύλη τῆς Μικρῆς Πρέσπας (Α. Ἀνδρειωμένον, ΑΔ 22, 1967, Χρονικά, Β², 416).

Camu [...]. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὸ νησάκι τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 435-436, ἀρ. 16.

Κάπυλλος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῆς Αἰανῆς, βλ. Α. Ἀνδρειωμένον, ΑΔ 24 (1969), Χρονικά, Β², 332=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 167.

Κλαύδιος (3 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάϊος.

Κοεῖντα. Σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὶς Κάτω Κλεινὲς στὸ Μουσεῖο Φλώρινας, βλ. «Ἀριστοτέλης» 29 (1961) 10.

Κόϊντος. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Γάϊος) καὶ σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Ἰούλιος) κι ἀπὸ τὴν Πύλη τῆς Μικρῆς Πρέσπας (βλ. πρὸ πάντων στὸ λῆμμα Ἰούλιος).

Κρισπεῖνα (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5) κι ἀπὸ τὶς Πέτρες Φλώρινας (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 431, ἀρ. 3).

Κ ρ (ε) ἴ σ π ο ς (5 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33, 1913, 339) καὶ σὲ ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Ἰούλιος), ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Χ. Μακαρόνα, ΑΕ 1936, 4, ἀρ. 5), ἀπὸ τὴν Καισαρεία (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΕ 1933, 42-43) κι ἀπὸ τὸ Ρυάκι (Ἄρβανιτόπουλου, ΠΑΕ 1912, 241).

Λ ο ὄ κ ι ο ς (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18, 1911/12, 185-186, ἀρ. 34) καὶ σὲ ἐπιγραφῆ ἀπὸ τὸ νησάκι τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25, 1913, 435-436, ἀρ. 16).

Λ ο ὄ κ ο υ λ ο ς. Σὲ ἐπιγραφῆ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 20.

Μ ᾱ. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφῆ (2ου-3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὸ Παλαιόκαστρο, βλ. Παπαγεωργίου, ΒΡhW 21 (1901) 700 = Baege, De Macedonum sacris, 52.

Μ α ι κ ῆ ν α ς. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφῆ ἀπὸ τὸ Σύνδενδρο Γρεβενῶν, βλ. ΠΑΕ 1936, 67 [= «Arch. Anzeiger» 52 (1937) 148].

Μ α μ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφῆ ἐντοιχισμένη σὲ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ Πύργοι Ἑορδαίας, βλ. Ν. Παππαδάκι, «Ἀθηνᾶ» 25 (1913) 434, ἀρ. 15.

Μ α ν τ α. Σὲ ἐπιγραφῆ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὶς Κάτω Κλεινές στὸ Μουσεῖο τῆς Φλώρινας, βλ. «Ἀριστοτέλης» 29 (1961) 10.

Μ ᾱ ξ ῖ μ ο ς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (146/7 μ.Χ.), βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216 = BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Μ ᾱ ρ ῖ ο ς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιὸ πάνω.

Μ α ρ κ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφῆ (2ου μ.Χ.) ἀπὸ τὸ Σκοπὸ Φλώρινας, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 439, ἀρ. 25.

Μ α ρ κ ι α ν ὄ ς. Σὲ ἐπιγραφῆ ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριάς, βλ. Ν. Παππαδάκι, ὁ.π., 442, ἀρ. 32.

Μ α τ ε ρ ω. Σὲ ἐπιγραφῆ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14 (1931/32), Παράρτημα, 40, ἀρ. 21 = Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Μ α τ υ μ ι α ν ὄ ς. Σὲ ἐπιγραφῆ ἀπὸ τὴ Ροδιανὴ (Μουσεῖο Κοζάνης, ἀρ. κατ. 163).

Μ ἑ μ η. Σὲ ἐπιγραφῆ (3ου μ.Χ. αἰ.) ἀπὸ τὴν Ἀχλάδα Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ὁ.π., 38, ἀρ. 14.

Μ ἑ σ τ α. Σὲ ἐπιγραφῆ ἀπὸ τὴ Μελίτη Φλώρινας, βλ. Α. Κεραμόπουλλου, ὁ.π., 40, ἀρ. 21 = Ruesch, Jdl 84 (1969) 147, R 8.

Ο ὀ α λ ε ρ ῖ α. Σὲ ἐπιγραφῆ ἐντοιχισμένη σὲ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ Πύργοι Ἑορδαίας, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Μαμία.

Ο ὀ α λ ἑ ρ ῖ ο ς (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Πετρωνία. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῆς Αἰανῆς, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 148.

Πετρώνιος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἼΑνω Κώμη Κοζάνης, βλ. Λιούφη, Ἱστορία Κοζάνης, 32-33=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205.

Πλευράδος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33, 1913, 339) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν Τσοῦκα Καστοριῆς (Ν. Παπαδάκι, «Ἄθηνᾶ» 25, 1913, 442, ἀρ. 32).

Πο(ύ)πλιος (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφή (3ου μ.Χ.) αἰ.) ἀπὸ τὴ Σιταριά Φλώρινας (Ν. Παπαδάκι, ὁ.π., 436-437, ἀρ. 20=Μ. Alexandrescu-Vianu, «Dacia» 19, 1975, 196, ἀρ. 81) κι ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφή τῆς Αἰανῆς (Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 148).

Πρεῖμος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (JHS 33, 1913, 339) καὶ σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, «Μακεδονικά» 15, 1975, 311=SEG 24, 1969, ἀρ. 589).

Πρόκλος (2 παραδείγματα). Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων (βλ. πιὸ πάνω) καὶ στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18, 1911/12, 185-186, ἀρ. 34).

Ρηγλος. Σὲ ἐπιγραφή τῆς Κοζάνης, βλ. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14(1931/32), Παράρτημα, 33, ἀρ. 2.

Ρυμητάκης (2 παραδείγματα). Σὲ ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὴ Βεϋή (Vanderpool, AJA 58, 1954, 238=Φ. Πέτσα, Χρονικά Ἀρχαιολογικά, «Μακεδονικά» 7, 1966/67, 355, ἀρ. 261 = BCH 79, 1955, 276 = «Ἀριστοτέλης» 10, 1958, 17) κι ἀπὸ τὴν Κοζάνη (Α. Κεραμόπουλλου, ΑΔ 14, 1931/32, Παράρτημα, 33, ἀρ. 2).

Σαμβάθιον. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο (146/7 μ.Χ.) τοῦ Σισανίου, βλ. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία, ἀρ. 216=BSA 18 (1911/12) 185-186, ἀρ. 34.

Σκοῦνδος. Στὸν ἴδιο ἐφηβικὸ κατάλογο, βλ. πιὸ πάνω.

Σέξτος. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἼΑνω Κώμη, βλ. Λιούφη, Ἱστορία Κοζάνης, 32-33=Κ. Σιαμπανόπουλου, Αἰανή, 205.

Σεύθης. Σὲ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἼΑνω Κώμη, βλ. Κ. Σιαμπανόπουλου, ὁ.π., 212, ἀρ. 10 καὶ εἰκ. 182.

Συλουανός. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Σαμβαθίων.

Τερεντιανή. Σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Σιταριά Φλώρινας, βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Πούπλιος.

Τερεντιανός (3 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα σὲ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴ Σιταριά (βλ. πιὸ πάνω στὸ λῆμμα Πούπλιος) κι ἓνα παράδειγμα σὲ ἐπιγραφή ἄγνωστης προέλευσης τοῦ Μουσείου Φλώρινας, ἀρ. κατ. 5.

Τε ρ τ ι α ν ό ς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιδό πάνω στοῦ λῆμμα Σαμβαθίων.

Τή ρ η ς. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Τι βέ ρ ι ο ς (2 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιδό πάνω στοῦ λῆμμα Σαμβαθίων.

Τί τ ο ς (4 παραδείγματα). Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πιδό πάνω) καί σέ ἐπιγραφές ἀπό τὴν Αἰανή (X. Μακαρόνα, AE 1936, 3, ἀρ. 3), ἀπό τὴ Δρούσκα—στοῦ μυχὸ τῆς Βεγορρίτιδας λίμνης (N. Παππαδάκι, «Ἄθηνᾶ» 25, 1913, 435, ἀρ. 17) καί ἀπό τὴν ἀρχαία Λύκα (Φ. Πέτσα, «Μακεδονικά» 6, 1964/65, 287-291=Bull. ἐρ. 1966, 388, ἀρ. 238=SEG 24, 1969, ἀρ. 588).

Φ λ ά β ι ο ς (5 παραδείγματα). Δύο παραδείγματα στοῦν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου (βλ. πιδό πάνω στοῦ λῆμμα Σαμβαθίων) καί ἀπό ἕνα παράδειγμα σέ ἐπιγραφές τῆς Αἰανῆς (X. Μακαρόνα, AE 1936, 3, ἀρ. 3), τῆς ἀρχαίας Λύκας (βλ. πιδό πάνω στοῦ λῆμμα Τίτος) καί τῶν Πύργων Ἑορδαίας (N. Παππαδάκι, ὀ.π., 434, ἀρ. 15).

Φ ο υ δ α ν ό ς. Στὸ δόγμα τῶν Βαττυναίων, βλ. JHS 33 (1913) 339.

Φ ο υ ν δ ῖ ν ο ς. Στὸν ἐφηβικὸ κατάλογο τοῦ Σισανίου, βλ. πιδό πάνω στοῦ λῆμμα Σαμβαθίων.

RÉSUMÉ

Dimitrios C. Samsaris, L'anthroponymie de la Macédoine Occidentale à l'époque romaine d'après les données épigraphiques*.

Il y a cinq ans qu'on prépare au Centre de Recherches Archéologiques de la Société d'Études Macédoniennes un Corpus d'inscriptions anciennes de la Macédoine Occidentale (c'est-à-dire de la partie grecque de l'ancienne Haute Macédoine). Pour faciliter la recherche historique de cette région, l'auteur donne dans le présent article le matériel anthroponymique fourni par les inscriptions trouvées jusqu'à maintenant en Macédoine Occidentale. Les recherches statistiques faites sur les noms de personnes ont prouvé que les exemplaires de noms attestés par les inscriptions de l'époque romaine (II av. J.-C.-IV ap. J.C.) arrivent au total le nombre de 454 dont la grande majorité (335 noms ou 73,8%) sont grecs et le reste (119 noms ou 26,2%) sont étrangers.

Les 190 exemplaires des anthroponymes grecs ont un caractère pangrec, c'est-à-dire ils se rencontrent dans tout le monde hellénique ou hellénisé. Parmi ces noms on remarque huit catégories: noms théophoriques, mythologiques et historiques, noms qui montrent des qualités morales et physiques ou expriment des espérances ou d'autres idées des parents, noms empruntés à la nature et noms qui se rattachent à la guerre. Parmi les anthroponymes grecs il y a aussi trois épirotes et un théssalien. Mais ce sont les noms macédoniens dont le nombre est particulièrement élevé (145 noms ou 43,3% sur la totalité des noms grecs). Le pourcentage augmenté des noms macédoniens, qui donne une particularité à la Macédoine Occidentale, s'explique surtout par le patriotisme local des Macédoniens qui se manifeste clairement par leur persistance à l'ancienne tradition anthroponymique. Enfin, parmi les 119 anthroponymes étrangers attestés par les inscriptions il y a neuf noms thraces, dix noms anatoliens et un nom illyrien. Mais la plus grande majorité des anthroponymes étrangers sont romains (96 noms).

Quant au système anthroponymique, l'auteur constate que dans certains cas les enfants portent les mêmes noms que leurs parents. Les arbres généalo-

---

* Il s'agit du texte d'une communication faite au VIIIème Congrès International d'Épigraphie Grecque et Latine (Athènes, 3-9 octobre 1982).

giques donnent une idée plus précise par rapport au système anthroponymique. Quant à la formule onomastique on constate l'emploi de quatre formes: deux grecs, un romain et un mixte. Des ces formes ce sont les grecs qu' on rencontre plus souvent sur les inscriptions.

Enfin, l'auteur en se basant sur les données de l'anthroponymie, dégage des diverses conclusions historiques concernant les cultes, la composition de la population, la société et l'hellénisation-romanisation anthroponymique en Macédoine Occidentale à l'époque romaine. Ainsi, en se basant sur les noms théophoriques on constate le culte des 10 dieux grecs (Apollo, Artémis, Aphrodite, Asklépios, Dionysos, Dioscures, Hermès, Isis, Poseidôn et Zeus).

Quant à la composition de la population, on constate l'installation en Macédoine Occidentale des parèques athéniens, thessaliens et romains et encore des émigrés thraces, illyriens et anatoliens. Mais, il est remarquable que le nombre des étrangers installés dans cette région était sans doute très déminué en comparaison avec le reste de la Macédoine. Ce phénomène démographique s'explique surtout par des raisons économiques, c'est-à-dire par la pauvreté de cette région montagneuse et par le manque de plusieurs centres urbains qui constituaient partout pôles d'attraction des émigrés.

En se basant sur l'anthroponymie on peut aussi puiser des renseignements utiles à propos des diverses classes sociales et surtout de l'aristocratie et de la classe des esclaves. D'ailleurs les paires mixtes des noms (grecs et étrangers) dans les mêmes familles fournissent des indices précieux pour le phénomène sociale des mariages mixtes.

Mais l'anthroponymie présente, comme le prouve l'auteur, un intérêt particulier pour l'étude d'un autre phénomène socio-culturel; il s'agit de l'hellénisation et de la romanisation anthroponymique. Ainsi, on constate que les étrangers avaient été progressivement assimilés. Il est remarquable que la plupart des Thraces et des Anatoliens ont été hellénisés. De même, c'étaient plusieurs Romains qui, vers la fin de l'époque impériale, ont été aussi hellénisés. Par contre, en jugeant du nombre des noms romains, on aboutit à la conclusion que la romanisation anthroponymique n'avait pas fait le même progrès que l'on voit dans le reste de la Macédoine- surtout en Macédoine Orientale et Septentrionale- où il y avaient des colonies romaines et municipia qui fonctionnaient comme vrai foyers de romanisation. En général, la romanisation anthroponymique-indépendemment de son expansion-avait touché les étrangers (Thraces et Anatoliens) et aussi les Macédoniens. Mais, il semble clairement que la romanisation anthroponymique n'avait pas touché dans le même degré tous les Macédoniens. Ain-

si, à partir des données anthroponymiques, l'auteur constate l'existence de six niveaux de romanisation. D'après cette distinction, la romanisation était complète dans le dernier niveau où les romanisés portaient uniquement des noms romains.

Enfin, en se basant sur les données épigraphiques, l'auteur établit un catalogue anthroponymique de la Macédoine Occidentale. Ce catalogue contient tous les noms grecs et étrangers qu'on rencontre sur les inscriptions datées du IIe s. av. J.-C. jusqu'au milieu du IVe s. ap. J.-C.